

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

IV. évfolyam.

8. szám.

Kolozsvár. Augusztus. 1885.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aesztetikája.

Írta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

A fényképészetnek ily alakú jellemzése után áttér az aeskhetika már a maga specialis körének tárgyalására, midőn tért szentel a fényképészet műérzék ismertetésére, munkaköre vázolására és utasítást ad arra, hogy miként kelljen a műérzék tapintatos fejlesztésére a helyes utat, az alkalmas eszközöket megtalálni és a művészeti föltételeket a fényképészeti szakismerettel párhuzamosan érvényesíteni.

A fényképészeti műérzék a nemes és szép ízlésben nyer kifejezést s midőn ennek tárgyalása után áttér az aeskhetika minden műérzéki productióra, a fényképészeti műteremnek csinos, kellemes benyomást keltő és a művészi föltételeknek leginkább megfelelő elrendezésére: megemlékezik egyuttal arról is, hogy a közönséggel szemben minő modorral viselkedjék a fényképész, vagyis milyen legyen egy értelmes mester vagy segéd bánásmódja a látogatókkal szemben? Tehát az aeskhetikának e fejezete a műteremnek ízléses elrendezéséről s a bánásmód körvonalozásáról fog szólni.

Midőn az aeskhetika már így elkészítette a művészi külső föltételek egyik-másik részének beható tárgyalásával s esetleg híres szakemberek gondolatainak támogatásával is az utat a levételhez, mert már a műteremről is szolt; következik magának a fényképészeti actusnak véghezvitele. Mielőtt azonban erről értekeznek, megelőzőleg mintegy vezérfonalul az állításhoz, tárgyalja a fényképészeten előforduló amaz elemeket, jelenségeket és tárgyakat, melyek a „szép“ fogalmát ide is behozzák. E szerint tehát aeskhetikánk to-

vábbi sorrendben előadja a „szép“ szerepét és jelentőségét a fényképészetben.

Így elkészítve lévén az út a leveendő személynek apparatus elé való állításához, következik a megelőzőleg adott utasítások és reflexiók nyomán az állítás aesthetikai követelményeinek ismertetése. Rövid párhuzam a festői és fényképészeti пластика közt, hogy ily módon kitűnjék, miféle plastikai elvek szerepelnek különösen csak iparművészetünk körében.

A valódi művészi vonás, a tulajdonképeni aesthetika tárgya az állításnál talál éltető elemére, mert itt kell a fényképésznek érvényesíteni mindazt, a mit műérzéke, művészi felfogása, festői és szobrászati ismerete ajánl, melyet fényképészeti és egyéb szép művek szemlélésével apránként szedett össze s olvasással kibővített. Mint a hadvezér, ki apró csatározások után végre döntő ütközetbe bocsátkozik s begyakorlott hadseregét ügyes taktikai mozdulatokkal vezeti a győzelemre: úgy tesz a fényképész is az állításnál, mert összes aesthetikai tehetségét, kifejlett ízlésének minden vonását érvényesíti s éppen olyan gyorsan viszi harcra a különféle személyek széptanilag szabályos állításánál, mint a hadvezér a maga dandárait valamely hirtelen jövő támadás esetén. Az állítás tehát a fényképészet aesthetikájának leghálásabb s legbővebb része, mert tárgya is oly sokféle, oly változatos, hogy apróbb fejezetekben lesz kénytelen az állítás többoldalú fogásairól külön-külön megemlékezni. Ez a rész tehát az állítás specialis szabályaival foglalkozik, nem feledkezvén meg néhány szóval reflectálni a világítás művészi föltételeire is.

Az apparatus elvégezvén feladatát, az aesthetika egyelőre átadja a tért a laboratóriumban munkálkodó chemikusnak, ki a maga funkcióját az aesthetikai elemeket teljesen kizáró vegytani ismeretekkel végzi el, mert az elemek és szélszerű felhasználásuknál a vegytani processzusok, a chemiai hatások s a mathematicai combinatio, és nem az aesthetika viszi a vezérszerepet. Mihelyt azonban kikerül laboratóriummunkából az előidézett és rögzített kép s a retouche munkája alá jut: az aesthetika ismét beleavatkozik a további munkába s a retouche-áláshoz széptani utasításokat ad.

Ezzel eljutott utolsó előtti fejezetéhez, melyben a positiv-képek ízléses kiállításáról emlékezik meg. Tárgyalja az ide vágó újabb vívmányokat és szól a fényképészet egyéb ágainak művészi alkotásáról. Az utolsó fejezetben azután röviden recapitulálja az elmondottakat, elmélkedik a fényképészet társadalmi, tudományos és művészi értékéről, méltatja jelentőségét és befejezést nyer a színes képek fölemjítésével.

Közbe-közbe kisebb specialis kérdéseket is szúr be, ezekre

reflectál s a napi életben előforduló jelenségekre teszi — mindig széptani alapon — okadatolt megjegyzéseit, a mennyiben ezek az aesthetika keretéből ki nem zárhatók.

*

Ezek rövid és halvány vázolásban a fényképészet aesthetikájának legméltóbb elemei, melyek a részletes tárgyalásnál külön-külön fejezetben fognak — fontosságukhoz mérve bővebben vagy csak futólag — az elmékedés tárgyai lenni. E szerint tehát aesthetikánk főbb pontjai a következők:

- a) A művészet és a fényképészet viszonya.
- b) A füstés, rajzolás, chemia és a fényképészet.
- c) A fényk., mint a természet utánozója.
- d) A fényképészeti műérzék és fejlesztése.
- e) A műterem elrendezése és a bánásmód.
- f) „Szép“ a fényképészetben.
- g) A fényk. állítás általános követelményei.
- h) Az állítás specialis szabályai.
- i) A retouche.
- j) A positiv-képek kiállítása. És végül
- k) A fényképészet jelentősége.

Jövőre tehát már hozzá kezdhetünk első fejezetünk tárgyalásához, egyszer- s mindenkorra megjegyezvén, hogy lehetőleg szemmel tartjuk mindazon szakmunkákat, melyek tárgyunkhoz tartozó eszmékkel foglalkoznak.

(Folyt. köv.)

'A fényképész ifjak egyesülete.

Multkor az „Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület“ érdekében kértük t. olvasóink szives támogatását, most pedig a szakunkhoz közelebb álló s specialis érdekeinket jobban felkaroló „Fényképész ifjak önképző és segítő egyesület“-ének pártolásáért fordulunk t. olvasóinkhoz, mert immár elérkezett az idő, mely ez egyesület működését jelzi.

Az előbbi egyesület nemzetünk művelődésének egyik erős alapja s egyik részünk megmentésére törekszik; a második pályatársaink szorosabb érintkezésével művészetünk előhaladását nagyban segítvén, általános javunkra szolgálhat. Mind a kettő szép, jó és nemes irányban törekszik munkálkodni. A lelkesek előttünk haladva lobogtatják zászlóikat, sorakozzunk! azután sietve, nehogy elkéshessünk; haladjunk utánuk és a mennyit lehet áldozzunk is.

Fényképész ifjaink egyesületének hasznos voltát szükségtelen magyaráznunk s vajjon, tudva a szép czélt, buzdító szavak nélkül nem lelkesedük-e minden mester, műkedvelő és jó igyekezetű segéd? Nem akarjuk hinni, hogy

buzdításra volna szükség, hanem igenis hiszszük s hinnünk kell azt, hogy pályánkon érintkezéseink- és összeköttetéseinknél fogva szellemileg is eléggé műveltek vagyunk arra, hogy az egyesület irányát látva, célját magunkévá tesszük s tagjává lévén, nemcsak anyagilag, hanem teljes erejéből mindenki szellemileg is gyarapodni segíti. A valódi műveltségnek jó szíve van és semmi büszkesége. Az olyan nem valódi művelt, ki csupán azért nem akarna buzgó tagja lenni ez egyesületnek, mert ő fényképész-főnök. A mely egyesület csak jóra és szépre törekszik, egyik tagja emelvén a másikat, mindenfelől tiszteltben részesül.

Bizonyára egy művelt főnöknek sem válnék megkisebbitésére, ha e jóravaló egyesületben segédje mellett közösen segítne olyan tárgyat megvitatni mely mind a kettőjüknek javára szolgálhat. Hibás azok véleménye, kik azt hiszik, hogy a segéd elbizakodottá lesz főnökével szemben, ha ez bizalmasan viselkedve olyan társaságban működik a közös jóra, hol teljes egyenlőség uralkodik a tudományban. A kölcsönös bizalom és becsülés szeretetet keltvén, közös boldogságban élhetjük napjainkat segédeinkkel, kik néha jobb kezünk s a kik szellemi műveltségüknél fogva nemes és szép hivatásukat ismervén, főnökkel szemben szerények s magukat kedveltetők maradnak. A művelt lelket a szerénység és alázatosság nemhogy kisebbitené, sőt inkább emeli. Vannak kivételek, nem tagadjuk, kik valamely csekély siker után túelbizakodottakká lesznek, az irányukban mutatott bizalommal visszaélnék s még károkat is okoznak stb. De hogy jövőre az efféle hibák is megszűnhessenek, önművelődésre célzó egyesületük életbeléptetésének egyik főoka vala; elismerésünkkel ezért csak így adózhatunk nekik, ha jóra irányuló igyekezetükben odaadással segítségükre leszünk, egyesületükbe beiratkozunk, tagjává leszünk s velük együtt működvén, pályánkat közösen gyarapítjuk.

Lépjének tehát társulásra a t. főnök urak! minden balítéletet levetkőzve, alkossunk egy családot, mert csak így összetett erővel mutathatunk fel valódi szépet, kezünk és lelkünk műveleteit, olyan fényképeket, melyekben velünk mindenki gyönyörködhetik.

Isten áldása szálljon ifjaink és véneink munkájára egyaránt!

Rut.

A pozitív-képekről.

(Folytatás).

Mostanában lőbben azt a kérdést intézték szerkesztőségünkhöz: „Mi lehet annak oka, hogy a papirospozitív-képek színezésük, rögzítésük és kiszáradásuk után sárgák lesznek?”

Ez a baj nálunk is akkor uralkodott nagyban, mikor műhelyiségünk kellőképen még nem vala berendezve. Akármily kicsinyben kezeljük is üzle-

tünket, mint minden részében, úgy a pozitív-kép készítése körül is rendnek, tisztaságnak kell lenni, ez kiindulásunk legelső pontja.

Régebben, mikor még nedves eljárás szerint kellett dolgoznunk, a pozitív-képek készítéséhez, már csak a tojásfehéres papiros kellemetlen nehéz szaga miatt is, kénytelenek valánk külön helyet szabni, nehogy ama rossz hatású gőzölgés, a negatív-képek készítésénél ártalmas lehessen. Most a száraz eljárásnál ama gőzölgés megszűnt ártalmas lenni, s ezért a kinek módjában nem lehet a negatív- és pozitív-képek készítését két külön helyen eszközölni: egyben is végezheti. De ekkor megtörténik néha, hogy a mi a negatív-kép-eljárásnak hasznos, a pozitívnek ártalmassá válik, ha az túlmértékben van jelen.

Tudjuk már, hogy a meleg mily nagy szerepet játszik nemcsak az emulsió készítésénél, hanem a kész lapok előidezésénél is megvilágításuk után. Minél nagyobb meleg van jelen a száraz lapok megvilágításánál, annál kevesebb időt kell vennünk, s a képek annál gyorsabban ideződnek elő, mivel nagy melegben az előidező oldat is a szokottnál melegebb. Ámde a nagy meleg, a pozitív-képek készítésének nem hogy ilyen nagybecsű hasznára, sőt inkább ártalmára van.

Mikor szerkesztőségünkhez legtöbb kérdés intéztetett: a meleg R. sz. 25—30°-ra emelkedett árnyékban, tehát a pozitív-képek sárgulása legfőbb okának ezt lehet tulajdonítunk. Hogy a meleg a pozitív-kép készítésénél is redukálólag hat az ezüsthálvagra: e mellett ama tény bizonyít, hogy az olyan pozitív-kép világos részeiben soha sem lehet szép tiszta fehér, mely nagyon tömött, kemény és fátyolos negatívról egy-két nap alatt napfényen vagy több nap alatt árnyékban másolódott. Miért? mivel a kép sárgás részét lappangó redukált ezüst teszi, mely a tojásfehérral vegyi összeköttetésbe lépven, az alkénecssavas szikenytől föl nem oldható s a kép sárgás marad, s ez nem is olyan állandó, mint a többi, melyeknek alapszíne tiszta fehér szokott lenni.

Ha a papiros jó és az ezüstháló kellő erejű s ha a főntebb jelzett nagy melegben vagyunk kénytelenek dolgozni: az ezüsthálót nagyon csekély mértékben citromsavval kell savanyítunk.

A kép különben akkor is sárgaságot kap, ha az albumin-papiros nagyon régi, vagy az ezüstháló gyöngesége mellett igen fölmelegedett, vagy a papirost fűrésztése után nagy melegben sokáig szárítottuk, vagy sokáig állni hagytuk.

Az ezüstháló soha se legyen zavaros és 1 : 12 aránynál gyengébb, sem pedig R. sz. 15°-nál melegebb. A papirost pedig, fűrésztése után, jó ha hirtelen kiszáríthatjuk, de azután kiterítvén és felvagdálván, hűvös helyen olyan könyvben tartjuk, melynek tiszta itatós papiros lapjait előbb töményesített szén-savas nátronban áztattuk s azután könyvszerűleg beköttettük.

Nyári nagy melegben szükségfeletti, sőt ártalmas a boraxos vagy másféle aranyozót is megmelegíteni; használata után pedig meleg és világos helyen tartani, hol még a benne hátra maradt arany az edény amaz oldalára redukálódik legtömöttebben, mely oldalát a világosság leginkább érte. A képek első

és utolsó mosásához legjobb ha tiszta lágy vizet használunk; s hogy az első mosással a fölös ezüstöt jól ki moshassuk: inkább a lágy vízbe kevés konyhasót tegyünk, hogysen olyan kutvizet használjunk, melyben — ugyan kevésbbé ártalmas savak mellett — szerves anyagok is, bőven lehetnek. Nem baj, ha a rögzítő natron 1 : 8 aránynál erősebb is, mivel feloldásával hideg támad; aztán jó, ha ugyan azt kétszernél többször nem használjuk, legjobb azonban ha minden rögzítésre újat készítünk. A képek kimosásakor pedig az utolsó előtti vízbe, a natron végleges megsemmisítésére jó ha a képek mennyisége szerint egy-két ccm. Aqua Gulardi-t vagy néhány csepp töményesített ólomcukoroldatot, akár pedig egy-két ccm. Au de Javelle-t adunk.

A képek megsárgulását és elhalványulását végül még az is szokta okozni, ha azokat olyan fémből készült tálczában mossuk, melyről a füstök itt-amott már lekopott; mivel vagy a képekkel bele vitt natron, vagy eredetileg a mosóvízben levő savak ama helyeken bomlást okoznak, mely a kép basisára reagálván, sárgák lesznek és elhalványultak.

Íme ezek a pozitív-képek elsárgulásának csak ismertebb okai; mennyi van még, melyek a helyi körülményekből, a használt szerek különböző tulajdonságaiból de legfőképen az eljárás hibás és tisztátalan kezeléséből származnak? Ezeket egyenkint helyre igazítani csak akkor tudnánk talán, ha az illető kezelőnek nemcsak helyiségét ismerhetnénk, hanem kezelése közben műveleteit is láthatnánk. Mert az okok számtalanok ugyan, de a rossz eredmény mindig egy lehet; tehát hogy a bajon gyökeresen segíteni lehessen: tudnunk kellene a bajt eredeti okára visszavezetni, ilyen erővel pedig nem minden kezelő rendelkezhetik, s ezért bajos a távolból olyan tanácsokat osztogatni, melyekkel az illető bajoskodó egyenesen a szeg fejére üthetne. Igaz, ha a bajoskodó az előadott nehézségek okaira tudna jönni: tanácskérésekre nem lenne szüksége. Ámde hogy ezt mindnyájan nélkülözhezzük, sokat kellene tanulnunk, s még így is sokkal kevesebb értelmünk lenne arra, hogy mások tanácsait egy vagy más tekintetben nélkülözni tudhatnánk.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Levél Ausztráliából.

(Fülfentések).

Kedves Szerkesztő úr!

Ugyebár csodálkozik, hogy Ausztráliából kap tőlem levelet, a ki pedig Kutyabogason vagy Árokzálláson szoktam „nyaralni.“

Hát hiszen lehet is csodálkozni, nem azon, hogy Ausztráliából írok, hanem azon, hogy egyáltalában írok, ilyen időben, midőn a tűzes nap mintegy millió atomra bomolva, szétfoly a levegő-éghen s támad tőle olyan áldott hő-

ség, hogy még a pokolban is sok fát megspórolhatnak, mert föltehető, hogy ilyen hőségben az ördög uraságoknak sem fűtenek.

Hanem hát azt mégis meg kell magyaráznom, hogy miként kelt ezen levelem Ausztráliában s miért adom fel innét a Balaton mellől.

Hát így történt a dolog.

A múlt hónapi számban a szokotti oktalan elhamarkodásommal befejeztem a specialitások albumának mutogatását, pedig csak meg kellett ráznom a szűrőm ujját, és csak úgy hullottak belőle a spezialitások. De biztam, hogy egy hónap alatt majd csak tudok kisütni valami okos dolgot, a miről írjak.

Csalódtam. Odaadtam a mai verebet a holnapi tuzokért, azt pedig nem kaptam meg. A minap is egyik ebédután épen tárgy után törtem a fejemet s a nagy erőlködés s hőség folytán egyszer csak azt érzem, hogy szárnyaim nőttek és én repülök nagy igyekezettel száraz és vizes terek fölött, tengerek, országok fölött csak úgy elshantam, mint egy sikkasztó pénztárnok.

No, ha ez így tart, gondoltam magamban, akkor én hamar kirepülök ebből a nyomorult kis földgolyóbishból!

Hanem ez nem történt meg, mert egyszer csak kezdtek szárnyaim nehezedni s én lefelé ereszkedtem az alattam levő földre.

Egy város közepén csöppentem le az egekből, délelőtt volt, lötött-futott a sok ember az utcákon.

— Uristen! hol lehetek én most? kiáltám hangosan, egész öntudatlanul.

— Ön Ausztrália fővárosában van, mondá mellettem egy hang, jóízű dunántúli magyar nyelven.

A szám is tátva maradt, a mint ezt a hangot hallottam. Hát mit keres itt ez a magyar ember?

— Én egy Magyarországból kivándorolt fényképész vagyok, mondá ő, látva csudálkozásomat. Úgy látszik, hogy ön is magyar ember.

— Az vagyok, testestül-lelkestül. Áspis-nak hívnak.

— Hogyan? ön Áspis? a nagy szellem, a „Fényképészeti Lapok“ vezérszellemé? Hah! minő szerencsés véletlen hozott engem önnel össze?

S ezzel rámbámult, meredt szemekkel, én pedig még nagyobb igyekezettel visszabámultam rá. Ha két borju összetalálkozik az utcán, s mindegyik a másikat egy új kapunak nézi, nem csinál olyan bámulást, mint mi ketten (Bocsánat e gyöngédtelen hasonlatért!)

— És miként ismer ön engem és lapunkat? Kérdém szóhoz jutva.

— Ó uram, lapjukat itt szorgalmasan olvassuk a „Fényképészek kasszinójában.“

— Hát itt ilyen is létezik?

— Ó igen és én el is fogom önt vezetni oda, de előbb a „Fényképész egyesület“ mai gyűlésén kell részt vennem, melyre önt is vendégnek tisztelettel meghívom.

Ütközben elmondta, hogy a „Fényképész egyesület“ magában foglalja az összes ausztráliai fényképészeket, kikhez mint kültagok a fényképész segédek s

mint tiszteletbeli tagok egyes műkedvelő fényképészek sorakoznak. Az egyesületnek állandó választmánya van, mely a központon székel s az egyesület működését végzi, az egyesület pedig minden hónapban egyszer közgyűlést tart, mely a választmánynak az utasításokat adja.

Bámultam e példás rendszert és összetartást. Most már elhittem, hogy csakugyan Ausztráliában vagyok, mert Magyarországon efféle még álmodni sem lehet.

Elértünk az egyesület termeibe. Csak úgy hemzsegett ott a sok fényképész. Kevés várakozás után megkezdődött a tanácskozás és szavazás. Elintézték a következő ügyeket: Választottak tiszteletbeli tagokat. Segedelmet szavaztak meg egy új vidéki fényképészek segélyegyletének, melylyel azok száma tizenötre emelkedett. Erőteljes tiltakozó nyilatkozat benyújtását határozták el a kormányhoz, a behozni szándékolt fénykép-adó ellen. Vélemény kéretvén a közoktatási minisztertől a fényképzési egyetemi tanszék kibővítése felől, az egyesület ajánlja, hogy ne csak a központi, hanem a vidéki egyetemeken is állíttassanak fel ily tanszékek. Megpendített az idei fényképzési kiállítás eszméje, az egyesület egy 5 tagú bizottságot választ, a kiállítás tervezetének elkészítésére. Végül kisebb jelentőségű intézkedések, jelentések, utasítások után a gyűlés feloszlott.

Ébéd után földim elvezetett a fényképzési kaszinóba. Sokan voltak ott is s a szaklapok cikkei fölött élénk eszmecsereket folytattak. A díszes terem falait remek fényképek díszesítették, melyeket a kaszinó vásárolt meg az évenként tartatni szokott fényképzési kiállításokon.

Van Ausztráliában öt fényképzési újság, ezenkívül az egyesület járattja a világ minden részén kiadott e nemű folyóiratokat. Ott találtam a mi kis lapunkat is, s rajta az olvasás nyomai mutatkoztak. Minden ottani fényképzési lapnak szép anyagi helyzete van, mert minden fényképész és segéd lelkiismeretbeli kötelességének tartja azokra előfizetni s azokat tanulmányozni.

Nekem mindez úgy tűnt fel, mint egy álom. A csudálkozástól szólni sem tudtam.

Később földim elvezetett a nagyobb műtermekbe, melyeknek remek be rendezését nem győztem csodálni. Mindenütt egészen új, czélszerű apparatus állt a fényképész rendelkezésére, mert ők, mint földim megjegyzé, nemcsak kenyérkeresetből fényképészek, hanem egyuttal igazi szakemberek is s nincs köztük egy sem, ki valami czélszerű javítással, föltalálással ne járult volna hozzá a fényképezés művészetének fejlesztéséhez.

A látott és hallott dolgokról egészen elragadtatva értem vendégszerető földim lakására, a ki vendégszobáját fölnyitotta számomra s én lefeküdtem, de előzőleg tapasztalataimat papírra tettem, hogy az ön számára, kedves szerkesztő úr, megírhassam.

Mikor fölébredtem, első tekintetem az utca közepén levő pocsolyára esett. Megdöbentem. Ez a pocsolya olyan ismerősnek tetszett előttem.

Nem csalódtam. Hazai volt. Mert bámulva vettem észre, hogy én

daczára annak, hogy Auszrália fővárosában feküdtem le este, mégis itt Kutya-bogason ébredtem föl délután.

Most volt ám még csak okom bámulni. Kerestem az este irt jegyzeteimet, de bizony azok Ausztráliában maradtak. Csupán egyedül magam kerültem csudálatosan haza, és ez a szentelen légy, mely bámulásra méltó következetességgel és buzgósággal bosszanlja az orromat.

Mi volt mit tennem, belenyugodtam sorsomba s egy fájdalmas tekintetet vetve arra felé, a merre Ausztráliát létezni gondoltam, leültem s megírtam önnök e levelet.

Érdemes lesz kiadni, mert igen tanulságos. Külömben a kinek nem inge, ne vegye magára.

Isten önnel!

Áspis.

Hasznos jegyzetek

a száraz eljárás körüli előidézések- és erősítésekről.

(Folytatás.)

55.

Meddig tarthat gelatine-os lapon sérelem nélkül a negatív-kép előidézése?

E kérdésről, mely a gelatine-eljárásban még gyakorlatlanoktól olyan sokszor emlegettetik, Mr. Valentine Blanchard az „Amateur Photographer“-ben meglehetősen terjedelmesen értekezik. Ő úgy vélekedik, hogy a kezdőtől készült gelatine-negatívak legnagyobb részének hibája a nagyon kevés ideig való előidézés, s tovább így folytatja:

Az előidézéskor legelőször a világosság milyensége jön tekintetbe, történjék bár az előidézés lámpa- vagy napvilágnál; mind a két esetben kellő minőségűnek kell lenni annak, mert ez különösen lényeges akkor, ha az előidézés a rendesnél több időt igényel. A műkedvelő itt szerencsére jó kísérleti módot talál: ha a lap szélei, melyekkel a kazetta párkányán nyugszik — és a tulságos exponálástól nem afficiálódtak volna — akármilyen hosszúságú előidézés után is szintelen, átlátszó tiszták maradnak: akkor a laboratorium világossága teljesen alkalmas. Mielőtt azonban egy negatív-kép előidézéséhez kezdenénk, előbb két száraz-lapgyarostól ajánlott előidézőt vegyünk vizsgálat alá, milyent csomagolt lapjukhoz mellekelni szoktak, és pedig olyan kettőnek előidézőjét, mely előidéző egymástól nagyon különbözik.

A Wratten- és Wainwright-től ajánlott előidéző, melyet lapjaikhoz ajánlanak, áll: 3 g. pyrogallusból és 960 ccm. vízből, melyhez azután a bromammonium oldatot kell hozzá adni. Azt tudjuk már, hogy itt a tulajdon-

képen előidéző a pyrogallussav, és a legtöbb leírásban $1\frac{1}{2}$ g. van ajánlva 480 ccm. vízhez. E pont felett mindenki megnyugszik, de már az ammoniak-folyadék hozzáadásában eltérők a vélemények, és pedig különösen a mennyiség tekintetében, mert e szer az előidéző hatásának mérséklésére, hátráltatására szolgál. Wratten leírásában 48 ccm. ammoniákat és 6 g. bromammoniumot ajánl, a bromsó tehát, vagyis a visszatartó, $\frac{1}{6}$ -át teszi az ammoniaknak, vagyis az érzékenyítő szernek. Vegyük most a Swan-tól ajánlott előidézőt és úgy találjuk, hogy abban az ammoniak és bromammonium egyenlő mennyiségben van. Abból, hogy itt olyan nagy mennyiségben van jelen a brom, önkényt következik, hogy nagyon lassan idéz elő; de ha az időt teljesen eltaláltuk, így is nagyon kielégítő negatív-képhez juthatunk. Most tehát készítsünk egy levételt. azután fogjunk előidézéséhez. Tegyük fel, hogy ablakunktól nem messze eső tárgyat veszünk le, melyhez sebesen működő rectilinear-tárgylencsét használunk 3-ik számú diaphragmával, a lapot pedig, az idő borultságához mérten 2 mperczig világítjuk. Az előidézőt, hogy ne legyünk kénytelenek az erős ammoniak kigőzölgését belehelni, így állítjuk össze:

I. Pyrogallus-folyadék:

Pyrogallussav	3 g.
Víz	480 ccm.

II. Bromammonium-folyadék:

Ammoniak	6 ccm.
Bromammonium	1 g.
Víz	480 ccm.

A II. folyadék tehát hatszor annyi ammoniákat tartalmaz, mint bromammoniumot. Egy félnagyságú — 11—21 cm. — laphoz mind a kettőből 30 ccm-értet vevén, összeelegyítjük. Ha az idő eltaláltatott, e folyadékot rátöltvén, néhány mpercz múlva a kép már megjelenik s hozzávetőleg 2 percz alatt meg-erősödött, a negatív-kép pedig teljesen kielégítő. De ha a lap igen sok ideig világítottatott volna meg, a kép már az első pillanatban megjelenvén, később fátyolos és utóbb mélység nélküli erőtelenséggel lapos lesz.

Főntebbi megjegyzésünk szerint az amatőrök gyakori hibája, hogy lapjaikat nagyon rövid ideig idézik elő; ehhez még azt is hozzá kell tennünk, hogy igen is túvilágítják. E tekintetből az elébbi diaphragmával tegyünk meg egy levételt, de most vegyünk négyszer annyi időt a lap megvilágítására, tehát 8 mperczet. Tudni való, hogy ennyi ideig való világítás igen sok s a kép elromlana, ha az előidézés módosításával nem segítnénk rajta. Ilyen esetre a főntebb adott bromammonium-oldaton kívül még valami keveset előre kell kész-zen tartani. 1 g. bromammoniumot 80 ccm. vízben oldunk fel s ennek III. jegyet adunk. Most tehát megkezdhetjük az előidézést. A tulontúl világított la-pot tiszta vízzel jól leöblögetvén, a következő elegyítéssel öntjük be: I. (pyro-gallus-folyadék) 60 ccm., III. (bromsóoldat) 4 ccm.; néhány mpercz után a lapról visszatöltjük az edénykébe s a II. jegyű oldatból 4 ccm.-t hozzá adván, ismét a lapra töltjük. Egy teljes percz múlva jelenik meg a kép s a világosabb

részek rajta láthatók lesznek. Most ismét 4 cmetert teszünk hozzá a II. oldatból s az előbbi módon tovább kezeljük. A képnek teljesen jó minőségű megjelenésére 5—6 perc kivántatik. Ha azonban a negatív-kép — rajta áttekintve — ennyi idő múlva sem lenne elég tömött: az előidézőhöz még 4 cm.-t adunk a II.-ből s tovább kezeljük; ha jó minőségű lett lemoszuk s rögzítése után ismét lemosván, a rendes világosságnál vizsgáljuk meg. Ha a rendes ideig (2 mperczig) világított s azután előidézett negatív-képpel összehasonlítjuk: habár ez tulontúl vala is megvilágítva: semmi különbséget nem találunk közöttük.

E kísérlethől megtanulhatta a figyelmes műkedvelő, hogy a bromsó-oldat, mint hátráltató, milyen lényeges szerepet játszik az előidézésnél. Az előidézésnél, valahányszor a kép nagyon gyorsan megjelenik, a lapról tüstént le kell töltenünk az előidézőt s ennek kétharmadához az előadott módon hátráltatót kell adnunk s tovább kezelnünk. Ilyen eljárással a negatív legtöbb esetben használhatóvá tehető.

E kísérlet gyakorlativá tétele végett — úgy mond a cikkíró — a főntebb előadott két levélt egy darab lapra tettem meg s azután, hogy külön idézhessem elő, a közepén ketté vágtam. Habár az egyik 2, a másik 8 mperczig világított is s habár az első 2 s a második 10 percznyi időt igényelt is az előidézésre: a kettő között még sem vala különbség s úgy tetszett, mintha egyenlő ideig lettek volna megvilágítva. Ebből tehát az a tanulság, hogy mindig előre elkészített bromsó-oldat legyen kéznél. Kevesenkint adjuk az előidézőhöz s ennek kezelésével ne hirtelenkedjünk, hanem műveleteinknél türelmesek legyünk s a siker elmaradhatatlan.

Ebben s a többiben is igazat adunk a cikkírónak, mivel ha az előidézőbe kelleténél több bromsó-oldatot adunk: a kép nem hogy megerősödnék, hanem inkább meggyengül, vagyis a világosságtól változást nem szenvedett részek, tehát a negatív-kép basisa, támadtatik meg.

Ez az ovóintézkedés megbecsülhetetlen azoknak, kik negatív-képeik előidézésére pyrogallust használnak. Ámde azok, kik kezdettől fogva vasoxalattal dolgoztak, hogy segítsenek magukon? Egy, a keletinél több ideig megvilágított lapot, hogy használható kép lehessen, úgy idéztük elő az ismert módon, hogy 3 rész közömbös sóskasavas kalihoz a kitöltött 1 r. töményesült vasélecs-oldatnak előbb csak egy harmadát adtuk s csak azután adtuk hozzá kevesenkint vasat és e közben bromsó-oldatot is, ha szükségét láttuk. Így gyakran sok túlvilágított lapot lehetett megmentenünk, de a nagyon túlexponáltakra csak akkor sikerül teljesen kielégítő képet idéznünk, ha az idéző tálczába előbb 20 cm. régi, már használt, tehát oxydált vasoxalat-előidézőt töltünk s ehhez 70 cm. töményesített közömbös sóskasavas kali-oldatot adunk s ehhez azután a kitöltött 30 cm. töményesített kénsavas vasélecs-oldatnak $\frac{1}{3}$ -át adjuk. Ha ebben a lapon a kép tüstént előtűnnék, még néhány (10) cm. régi idézőt adunk s 1—3 csepp töményesült citromsavat. Így a kép lassabban jön elő és e közben, ha meg nem erősödnék, kevesenkint vasat és 1—2 csepp citromsavat adunk hozzá. Itt se hirtelenkedjünk, hanem hagyjuk, míg a negatív

tiv jól megerősödik, mert ha ez a rögzítés után igen tömöttnek látszanék, egyenlő minőségű régi rögzítő natron és vasoxalat előidéző keverékben néhány másodpercig tartva kivánt minőségig gyengül meg. Itt tehát hátráltatóképpen a citromsav-oldaton kívül a régi vasoxalat-előidéző is szerepel.

56.

A régi soda-előidéző újból való használatáról H. M. Parkhurstól.

Az előidézendő negatív-kép sokkal tündöklőbb lesz, ha a lapot előbb régi s azután új soda-előidézőbe teszszük. A régi előidéző lehet akármilyen hosszasan állott, a két hónapos is előnyösen használható. E czélra jó, ha két tálczát tartunk kéznél az előidézéskor: egyikben legyen a régi, másikban az új előidéző s körülmények szerint a lapot hol egyikbe, hol másikba teszszük, míg kivánt minőségű negatív-képet nyerhettünk.

57.

Stolze dr. módosított soda-előidézője.

I. oldat: 50 rész vízbe 50 r. alkoholt elegyítvén, 10 r. pyrogallust és 1 r. salicylsavat adunk. II. oldat: meleg hozzájárultával készítünk vízben töményesített tiszta szénsavas kali- és natrium-sulphit-oldatot s miután kihűlni hagytuk, egyenlő mennyiségben összeelegyítjük. Előidézésre 100 ccm. vízbe 2 ccm.-t az I.-ből s 4 ccm.-t a II.-ből elegyítünk. Ha a kép nagyon átlátszónak mutatkoznék: az utóbbi oldatból kevesebbet kell vennünk. Ez a II. oldat a kép előtűnését gyorsítja, erőt és érzékenységet kölcsönöz annak, ha azzal előidézőnként a körülmények szerint szaporítjuk. Tehát ezzel úgy járunk el, mint a vasoxalattal való előidézéskor a vasoldattal. A II. oldatból 100 ccm. vízhez 32 ccm.-t is adhatunk, a nélkül hogy a kép legkevesebbet is elfátyolosodnék. Az I. oldathoz a salicylsav azért adatik, hogy az oldat a rendesnél több ideig maradjon meg felbomlás nélkül, de az ki is maradhat, ha a pyrogallust nem oldott, hanem sóállapotban vegyítjük bele. Ebben az esetben 0.5 g.-ot adunk hozzá 2 ccm. oldat helyett, melyet esontkanalacskaival könnyen tehetünk. Végül megjegyzendő, hogy a nagyon rövid, tehát a pillanatnyi ideig megvilágított lapokat előidézés előtt jó ha a II. oldatba előbb néhány másodpercig megáztatjuk. Ámde ez eljárás nekünk csak akkor sikerül teljesen kielégítőleg, ha a II. oldatot még egyszer annyi vízzel hígítottuk fel.

58.

A tulságosan erős negatív egyenletes gyöngítése.

Ez Mr. E. H. Farmer szerint nemcsak egyenlő, mennyiségű régi vasoxalat és rögzítő natron-oldattal történhetik, mint a hogy már ismertettük: hanem igen könnyen úgy is, ha olyan rögzítő natron-oldatba teszszük, melybe előbb néhány csöpp vérfügső-oldatot adtunk. E gyöngítő oldatot így készítjük:

I. 30 g. vörös vérlugsót 500 ccm. vízben oldunk fel. II. 30 g. rögzítő natront szintén 500 ccm. vízben. Miután az I.-ből a II.-ba két cseppet adtunk, beleteszük a negatívot, melyhen az lassan és egyenletesen gyengül, a nélkül hogy színében legcsekélyebbet változnék. A hatás rá annál nagyobb lesz, minél több vérlugsót adunk a natronba. Mivel pedig e gyöngítő oldat el szokott változni, minden műveletre újat kell készítenünk. Ezt az oldatot gyöngítésre különbözőképen lehet használnunk: ha a negatívon valamely alakhoz a háttér vagy megfordítva, vagy pedig csak egyes rész volna igen erős: ecset segédelmével ezeket a vérlugsóval kenjük be előbb s azután néhány másodperc múlva a natron-oldattal kezelvén, jól lemoszuk. Ezt mindaddig ismételjük, míg az igen erős részek kívánt minőségűek nem lesznek.

(Folyt. köv.)

Veress Ferenc.

Az igenleges (positív) kép jelentősége és készítése fényképészetünkben.

(Stürenburg dr. után)

(Folytatás.)

Ezen követelmény végrehajtására különböző methodust lehet használni hozni, és pedig:

1. Chlorezüst-gelatine-emulsió-methodust különböző előidézővel;
2. A színes pigmentnyomást és
3. Más különböző, színes képeket adó methodust.

Igen gyakran fordul elő eset, hogy transparenteket állíthatunk elő, melyek vagy mint decoratiók az ablakokon (tejüvegképek), vagy mint képek a stereoskopban és laterna magicában alkalmazhatók. Ezen képeknek tehát nagy finomságúaknak kell lenni, az eredeti vagy negatív minden tonusát visszaadni és kellemes, szép tonust mutatni.

Cowans szerint igen körülményes kísérletet kell itt a chlorezüst-gelatine-emulsióval tenni, és pedig ez úgy történik, hogy ezen emulsió, melynek előállítására már korábban le volt írva, összeköttesben a különbözőleg alkotott előidézőkkel, a legkülömbözőbb tonust adhatja. A kép copirozással a sajtóban (körülbelül 5 mp. alatt a napfényen) és az alább következő előidézővel állítatik elő. Ime itt van a tőle ajánlott előidéző:

1. Ammonium-vascitrat-előidéző:

a) czitromsav	11 g.
víz	30 ccm.
szénsavas ammoniák	3-7 g.
b) kénsavas vasoxydul	8-7 g.
víz	30 ccm.
kénsav	1 csepp.

3 rész a) oldathoz 1 rész b) adatik.

2. Vas-citro-oxalat-előidézõ:

a) kövömbös citromsavas kali	8·4 g.
kövömbös oxalsavas kali	2·7 g.
víz	30 ccm.
b) kénsavas vasoxydul	8·7 g.
víz	30 ccm.
kénsav	1 csepp.

3 rész a) oldat kevertetik 1 rész b)-vel.

3. Magnesium-citrat-előidézõ:

a) citromsav	7·5 g.
szénsavas magnezia	4·7 g.
víz	30 ccm.
b) kénsavas vasoxydul	8·7 g.
kénsav	1 csepp.
víz	30 ccm.

3 rész a) oldat kevertetik 1 rész b)-vel.

4. Előidézõ szénsavas natronnal:

a) citromsav	7·5 g.
szénsavas natron	13 g.
víz	30 ccm.
b) kénsavas vasoxydul	8·7 g.
kénsav	1 csepp.
víz	30 ccm.

3 rész a) oldathoz 1 rész b) adatik.

Ezen fejlesztõknél késleltetõre nincs szükség. Az idõ, mely a kép állandó előidézéséhez szükséges, a különbözõ fejlesztõnél különbözõ lehet és a képek tonusához alkalmazkodik.

Az 1. számú oldatnál négy perczet használunk az előidézésre és meleg barna tonust ad.

A 2. számú egyenlõ világtásnál 1 percz alatt ad feketét.

A 3. számú meleg tonushoz 8 perczet kíván.

A 4. számú eleinte sok idõ múlva ad képet és pedig vörösbarna tonussal.

Cowan keveréket ajánl a 2. és 3. számú oldatokból, mely keverék jó eredményt nyújt; egyenlõ részeknél mind a kettõbõl valamivel gyorsabb ugyan a munka, de hidegebb a tonus.

(Vége kõv.)

Szabadon ford.: D—ó Dádé.

A száraz eljárás körüli újabb tapasztalatok.

(Folytatás)

4) Minél jobban és gyorsabban megkeményedik az emulsió hűvös helyen, hó- vagy jégtörőmellék közt, spárgavásznon annál nehezebben lehet keresztül nyomnunk; csakhogy az ilyen emulsió annál kevesebb vizet vehetvén magába, a lapokon nemcsak hamarabb fagy és szárad meg, hanem brillans

negatív-képet is ad. Az emulsió spárgavásznon való kinyomásának az a nagy hibája van, hogy — ha az emulsió jól megkeményedik — a spárgavásznon nemcsak fölötte nagy erőbe kerül keresztül nyomni, hanem az emulsió kinyomása után nagyon kiseded darabocskákra szakadozván, összemosódik, melyet mosás közben a kavará kanállal ismét szétoszlatunk ugyan, de óvhatatlan, hogy a kiseded részecskékből a spárgavásznon keresztül valami kevés ne juthasson a szitába, ebből pedig az ellipsis alakú mosdótálba, melyben a legnagyobb rész fenékre száll s végül a tömeghez öblögethető; ha pedig a víz a csapon erős sugárban csap a szitában levő emulsióra, ennek legapróbb részéből nagyon csekély vész el az alsó cseber piszkos vizében.

A kimosott és gyenge meleg vízfürdőben feloldott kész emulsiót két-féleképen szűrhetjük meg; a Braun-féle legújabbán módosított gépen, vagy egyszerűn csak flanelen. Az első ha nagy, a második ha kis mennyiségben készítjük az emulsiót, ajánlatos. Nekünk az utóbbi móddal kell megelégednünk, ha a fehér flanel teljesen tisztára mosott s elegendő tömött, ha az emulsió készítésénél a bromkalis vagy bromammoniumos és a főleegyíteni való tömeg-gelatine-oldat elein egyszer már megszüretett; midőn ekkor így is teljesen czélt érve, megelégedhetünk. De ha a gelatine-oldatokat összeegyítésük előtt meg nem szűrtük volna: akkor az emulsiót, hogy megfelelő tiszta lehessen, a flanelen kétszer is meg kell szűrünk.

Mi úgy tapasztaltuk, hogy az emulsiónál az első szűrés sokkal fontosabb, sőt talán azt is kimondhatnók, hogy elkerülhetetlen szükséges, mivel a gelatine-ban olyan idegen részek vannak, melyek az emulsificatio hátrányára lehetnek, sőt valóban vannak is. Ha tehát a gelatine-oldatokat összeegyítésük előtt gondosan megszűrjük: az utólagos szűrés el is maradhatna akkor, ha az emulsióba kimosásakor a vízzel idegen testek nem kebleződtek. Hogy pedig ez meg ne történhessék, tiszta lepedőn szűrjük meg a vizet is. Az emulsió egyszeri megszűrése mellett azonban mégis meg kell maradjunk. De az emulsiót, valamint a gyenge meleg vízfürdőben való feloldásánál, úgy megszűrésénél is, akármilyen biztosnak hitt világosságtól óvnunk kell nehogy sok ideig legyen annak kitéve. Főképen ezért ajánlunk utólagosan csak egyszeri szűrést s ha lehet, utólagosan egyszerűt sem.

A gyenge lugban kifőzött, azután langyos meleg, többszöri tiszta vízben kimosott és végül jól kifacsart új flanelt tölcsér alakba fogjuk s széles szájjú, porcellán theás kanna-félébe tartjuk balkézvel, s a jobbal olyan vastag sugárban töltjük az emulsiót, a milyenben ez a flanel tölcséren foly keresztül. Miután az edényből így minden emulsió a kannába szűrődött, végül a flanelt összefogjuk s belőle ujjaink között úgy facsarjuk ki az emulsiót, hogy ez ne felül a nyíláson, hanem alól csaknem utolsó cseppig lefolyhassék. Most az emulsiós kannát C. sz. 40—50° meleg vízfürdőbe tesszük, s a szűrésre használt flanelt sötét helyen többszöri tiszta, meleg vízben jól kimosván, gyors kiszáradásra felakasztjuk.

Minden szorgalmas kezelő nagyon jól tudja azt, hogy a legcsekélyebb

figyelmetlenség miatt a legjobb készítmény is gyakran elromolhatik. Ilyen csekély figyelmetlenségtől romolhatnék el következő emulsió készítményünk, ha az első s többszöri alkalomkor szűrésre használt flanel gondos kimosását és gyors megszáritását elmulasztanók. Mivel a flanelben hátramaradt gelatine, illetőleg emulsió, különösen melegben csakhamar bomlásnak indul s megpenészedik, mely szűrés alkalmával az emulsióba jöven, annál nagyobb fátyolosságot okoz, minél több régi emulsió maradt hátra abban, vagy minél kevesebb emulsiót szűrünk meg rajta.

Így kell figyelmünket minden csekélységre kiterjeszteni, ha minden becsületes és szép műveletünkben boldogulni akarunk. Ilyen csekély figyelmetlenségnek tekinthető a megszárt emulsióval behuzandó üveglapok nem teljesen megfelelő tisztasága is. Az emulsió az üveglapoktól nem követel olyan csiszolt tisztaságot, minőt hajdan a finnyás collodium követelt; de az üveglap vaktságát éppen úgy ki nem állhatja, mint a collodium, már pedig ha többször használt lapjaink között olyan is van, melyen egykor a negatív-kép higanyosóval erősített meg: az ilyenek helyenkint, kisebb-nagyobb mértékben, vakok szoktak lenni; de még az ilyen lapok is használhatókká válnak, ha utólagosan az úgynevezett „Diatomeen“-földdel takarítatnak meg. Másféle lapokat, melyeken már hasznavehetetlen régi negatívak vannak, úgy takarítunk meg, hogy 20 liter folyóvízben 1 kilogr. hamúzsirt feloldván, megmelegítünk, melybe a lapokat lehetőleg úgy rakjuk, hogy minden része a folyadéktól érintve legyen. Néhány óra múlva a gelatine-kép egész rétegével válik le, s a lapot egyenkint tiszta vízben leöblögetvén, olyan 20 l. vízbe teszszük 4—5 perczig, melybe előbb 100 ccm. légenysavanyt jól fölelegyítettünk. Ezután egyenkint tiszta vízben megint leöblögetjük s olyan lengeteg vászonnal és tiszta szövettel töröljük szárazra, melyből kimosásakor a szappan langy meleg vízzel jól kitisztáztatott. Ekkor minden lapot elől-hátul vízzel fölelegyített, szirupvastagságú, iszapolt pala-, vagy hegyi krétával — a milyent az üvegesek is használni szoktak — kenünk be vékonyan, s miután meleg helyen rajtuk ez megszáradt, labdaszerű tiszta ronggyal mindkét felét ledörgöljük s leporozván a kiválasztott jobbik felével egymásután a falnak támasztjuk.

Ha pedig az emulsióval való behuzásra új üveget használunk, ezeket csak a főntebb előadott légenysavss vízbe teszszük néhány perczig, azután leöblögetvén, iszapolt hegyi kréta-habarcscsal, mint az előbbieneket, kezeljük.

Az üveglapokat nem jó behuzás előtt megtakarítva sok ideig tartani, mivel minél tovább állanak, rajtuk a körlégből annál vastagabb homály támad, mely később a kép tisztaságára ha rossz hatással nem lenne is, de anynyi bajt mégis okoz, hogy a réteg nem tapadhatván jól a lapra, nemcsak itt-ott felbodrosodhatik, hanem egészen le is válhatik. Jó tehát megtakarításuk után, ha minél hamarabb húzatnak be emulsióval, és pedig e célra, hogy minden lapot külön ne kelljen gyöngén megmelegítenünk, a kemence körül felszegzett fenyőfa-polczra támogatnunk csomonkint huszával; hol, mivel a deszkapolcz már meleg, csakhamar kellő minőségűleg melegednek meg.

A kemenczétől, illetőleg az üveglapoktól nem nagyon távol, törpe asztalkán jobbra, gyenge meleg vízfürdőben az emulsiós kanná van. Előttünk tiszta lapos üveg- vagy porcellán-tálcza, vékony üvegpálczácskával, s e mellett finom, lágy szőreceset. Szemben pedig a „Pizzigelli“-féle gyengén világító sötét rubintpiros lámpa áll, melyen huzalon, körben forgatható sötét ernyő van. Közel hozzánk balra, nagy asztalon teljesen vízirányosan helyezett hideg márványlap nyugszik, e mellett s a kised asztalka előtt szék, melyre leülvén, e lapok behúzásához fogunk.

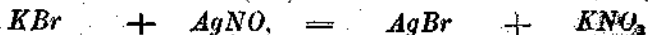
Most a polczról egy gyengén már megmelegedett üveglapot veszünk, s az előre kiválasztott tisztább — és ha nem tükörüveg, hanem solin, és némi csekély görbülete van: mindig inkább a homorú felét leporozván, balkezünk felgörbített ujjain tartjuk lehető vízirányosan és közepére annyi emulsiót töltünk, hogy a töltéssel gyorsan alakuló kör 5--6 cm. terjedelmű legyen, melyet — miután a kannát megint a meleg vízfürdőbe tettük — az üvegpálczácska segédelmével lehető leggyorsabban az üveglap széléig elterjesztjük, miközben ha a lap valamelyik szögleténél néhány csöpp emulsió a tálczába hullana: nem számít; de ha igen sok le találna csorogni: annyit kell a kannából megint töltenünk a lapra, s azt, hogy rajta az emulsió leegyenletesebben el terülhessen, kissé le s fel lebegtetjük, ezután az emulsió megkeményedésére a lapot a márványra teszszük, s hogy ezt s a következőket se érhesse még a rubintpiros világosság sem: a lámpán levő már említett sötét ernyőt arra felé fordítjuk. Így annyi lapot huzunk be, mennyi a márványlapra fér. A mi márványlapunkra 24 kabinet nagyságú lap fér el. Mikor a huszonnegyediket behúzván rátettük, székünkről fölkelünk s két szárító szekrényünk egyikébe rakásához fogunk. E célra a szárító szekrény mélysége szerinti 35 cm. hosszú léczescskék szolgálnak, melyekre — keresztbe hat helyen lévén beróva — 6 lapot lehet függőlegesen megdölvé helyeznünk. Mikor a negyedik léczescskére kerül a sor, az utolsó behúzott lapon az emulsió már szintén megkeményedett annyira, hogy azt is a többivel a léczescskén a szárítóba tehetjük. Így járunk el a többi lapok behúzásával is, míg az emulsióból tart. Mi a főttebbi adag emulsióval, ha nem felette vastagon ütött ki, 102—4 kabinet nagyságú lapot szoktunk behuzni.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

V E G Y E S E K.

Sajtóhibák. Lapunk múlt számában correctorunk tévedése folytán lényeges sajtóhibák találhatók, melyeknek kijavítását a következőkben adjuk: „Hasznos jegyzetek“ cz. cikkünk (17.) felülről a 6-ik sortól kezdve így olvasandó:

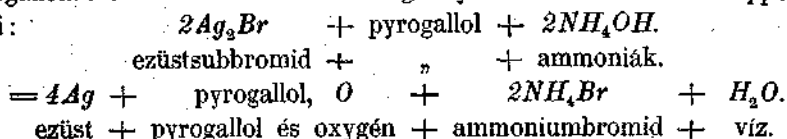
kaliumbromid + ezüstnitrát = ezüstbromid + kaliumnitrát.

A kaliumnitrát (kalisáletrom) az emulsióból mosással eltávolíttatik s így az ezüst-

bromid abban megmarad, mely a lapok megvilágításánál ezüstsubbromidra és bromra bomlik fel: $2AgBr = Ag_2Br + Br$.

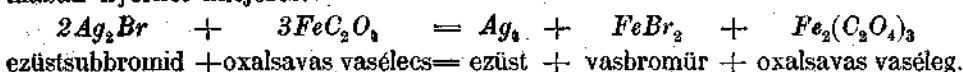
ezüstbromid = ezüstsubbromid + brom.

A pyrogallollal és ammoniákkal való égvényes előidézõ hatása eképpen fejezhetõ ki:

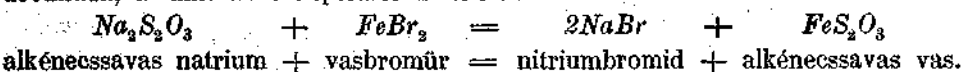

Az érzékeny rétegben egyidejûleg jelenlevõ, a fény által nem talált ezüstbromid nem változik.

A vasoxalat előidézõ hatása pedig a subbromidra a következõ schemában nyerhet kifejezést:

Az előidézendõ képet a vasbromür megtámadja, tehát mint hátráltató fog szerepelni, azonban csekély mennyiségû natriumhyposzulfit hozzáadásával az előidézõbe elveszti ezen tulajdonságát, átalakulván alkéneccsavas vassá és natriumbromiddá, a mint az e képtetbõl kivethetõ:

A fixáló natron tehát: stb. — Ugyancsak e cikkben a 139-ik lapon felülrõl a 2-ik sorban 150° helyett 105° olvasandó.

Túltömött matrice gyõngítése. Arról még álmodni sem óhajt valaki, hogy a fényképészet valaha visszatérjen a nedves kezeléshez, főleg midõn a forró nyári napokban a legkülömbözõbb bajokkal és eshetõségekkel kellett küzdeni. Ha volna még egy óhajtásunk, legfõljobb az lehetne, hogy az exponált lap magától fejlõdnek, a mi kétségkívül létre fog jönni. Még azonban igen sok collega van, ki a „liebe Gewohnheit“-tõl nem tért el, ha csak valami rendkívül eset nem fordult elõ nála és így nem tartom fölösnek a több rendbeli eljárás között a tõlem használt módot is igen melegen ajánlani. Gyakran megtörténik, hogy a legavatottabb fényképésznek is keményre üt ki matrice-a. Ez tapasztalásom szerint leghamarább akkor történik, ha az ezüstfürdõ kelleténél kevesebb jodezüstöt tartalmaz. Ilyenkor a negatív az előidézésnél a világos részekben koromfeketének tûnik elõ, a nélkül azonban, hogy még a mély árnyékokban is hiányoznának a detaillok. Az ilyen negatívról ezeltõtt vagy 25 évvel copiót venni majdnem dicsõség lett volna, mert hát „tiszta“ az arcz, szép „fekete“ a haj és ruházat. A retouche feltalálása óta azonban a közönség ízlése is más lett és talán valamely szolgálón kívül az ilyen képet senki sem fogadná el. A salétromsav nem mindenkor használ és ha igen, más oldalról még talán annyit árt. Az ezüstfürdõt jodezüsttel telíteni nem mindenkor van idõnk, a „Kundschaft“ pedig türelmetlen. Eljárásom szerint mindezekre szükségünk nincs, mert az ily fajtájú kemény matrice-t, hogy használhatóvá tegyük, igen egyszerű mûtetet kell végeznünk. Elõveszszük a higanyjodid erõsítõt és bátran

erősítjük vele a már is túlfekete negatívot. E műtétet éppen a legsötétebb részekben gyakoroljuk azzal, hogy az erősítőt vékony sugárban az illető helyekre öntjük. Midőn a matrice a fekete tömörség netovábbját elérte, moszuk le kevésé s öntsük le cyankalioldattal s a kép meglepetésünkre egész lágygá fog változni. Ha talán mégis keménynek bizonyulnék be, a mi leghamarább onnan eredhet, hogy nem merjük eléggé erősíteni: akkor a műtétet ismételnünk kell mindaddig, míg a kívánt eredményt nem értük el. Vagy ha talán nagyon is lágy lett, ez esetben erősíteni a legkönnyebb, csak használjunk kissé higitott higanyjodidot. Bátran merem állítani, hogy ezen eljárás bárkit is célhoz fog vezetni, mert a finom detaillok ezzel nem támadtatnak meg. (Rottman Farkas).

A budapesti fényképész ifjak önképző- és segítő egyesületének alapszabályait a belügyminiszterium a szokásos bemutatási záradékkal ellátta s így az egyesület most már szabadon megkezdheti működését. Az egyesületnek eddig 112 beírt tagja van.

A csillagos ég fényképe A párizsi csillagvizsgáló intézetben Henry párizsi fényképész találmányával sikerült az eget lefényképezni. Egy óra alatt az ég oly darabkájáról nyertek fényképet, melyen 2790 csillag olvasható meg. A megfelelő térkép rajzolása hónapokig tartott volna. A fölvelt ég-részlet 41,000-ed része az égboltozatnak. Az egész égboltozat lefényképezését a föld különböző csillagvizsgáló intézetei közt osztják fel s remélik, hogy a munkával 8—10 év alatt elkészülnek.

Meghívó. A „Fényképész ifjak önképző- és segély-egyesülete“ f. évi augusztus hó 19-én az Osinger-féle vendéglői helyiségben, VIII. József-köruton megnyitó közgyűlést tart, melyre az egyesület összes tagjai tisztelettel meghívotnak. Tárgysorozat: I. Megnyitó Kozmata Ferencz úr, díszelnök által. II. Az előbbeni közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése. III. A m. kir. belügyminiszterium által megerősített „Alapszabályok“ előterjesztése. IV. Választmányi jelentés az egyesület állásáról. V. Indítványok stb. — Tisztelt tagtársak! Minthogy a fent jelzett nap egyesületünk törvényes életbe lépésének fontos, öröm napja leend, a választmány elhatározta, ez alkalom ünnepélyesebb tételére közvacsorát is rendezni, mely egyszerűen a t. tagoknak ösmerkedési estélyül is szolgáljon. Még vagyunk győződve, hogy egyesületünk minden tagja, kivétel nélkül, becses megjelenésével hozzájárul a kettős ünnep tökéletességéhez, hogy ez által mindnyájan méltó kifejezést adjunk egyesületünk iránti előszeretettünknek. A megnyitó gyűlés $\frac{1}{3}$ órákor, a közvacsora 9 órákor kezdődik; a gyűlésen csak az egyesület tagjai, a közvacsorán azonban vendégek is vehetnek részt. — Egy részvételi jegy ára a közvacsorára 1 frt, kapható az egyesület titkáranál, Kristóf-tér 3. sz. a., továbbá a választmány minden tagjánál, mely az ünnepély előtt legalább is két nappal megváltandó. Budapesten, 1885 augusztus 7-én. Az igazgató-választmány nevében: Forché Román elnök, Csonka Géza titkár.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

B—s I. Mi nem szoktuk senkire rátukmálni lapunkat, mert már többen megnehezítettek azért, hogy a díj beküldése nélkül is küldöttük bizalomképen a további számokat. Ez volt oka a mostani hallgatásnak is. A VI. és VII. számokat elküldöttük s a díjt várjuk.

M. M. Bpst. A reclamálásnak még azon hónapban kell megtörténni, melyben valamely szám megjelenik. Két-három hónap elmúltával nem hozhatjuk helyre a hibát, mert egyetlen fölös példánnyal sem rendelkezünk.

Türkel L. megbízottjának Bpest. A hirdetőrnek mi csak tiszteletből küldjük lapunkat, de kötelezve nem vagyunk rá s így ha esetleg egy-egy szám elmarad is, nincs joguk azt tőlünk követelni. Eppen ezért máskor tisztességesebb hangon tessék reclamálását írni, mert

kénytelenek leszünk levelét visszautasítani s a lapot részükre megszüntetni. A júliusi szám Bécsbe küldetett, de utólagosan Bpestre is expedíáltak.

Társunkás. Köszönettel vettük és soraink mentek. Szíves üdvözlét.

W. S. — Cs. G. A reclamatiókat elintéztük.

Áspis (Hanampü!) Kérjük a levélben említett ügy elintézését augusztus 20-ikáig! Számítunk rá okvetetlenül. Üdv!

K — es K. Zillah. A kért két számot elküldöttük, de az elfizetés csak szeptember végéig van kifizetve.

J — m B. A kért számot Zágrábba küldöttük, de visszajött. Máskor kérjük előbb bejelenteni a lakás megváltoztatását.

HIRDETÉSEK.

DIRECT NAGYÍTÁSOK

albumin- és sóspapírra, továbbá nagyítások shirtingre, úgy nevezett

linographiák,

retouche-sal vagy a nélkül, gyorsan és olcsón készíttetnek

KOSSÁK JÓZSEF

fényképész műtermében Temesvárt.

Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

1—4

MOLL A.

cs. kir. udvari szállító Bécsben (I. Tuchlauben 9.)

Ajánlom a fényképész uraknak gazdag raktárat, melyben található mindenféle chemiai szar, jodcollodium, fehérnyepapír és carton, camerák, stativok, utazóknak laboratorium, fa-, üveg- és porcellán-eszközök és minden egyéb fényképészeti kellék. Fényképészeti portrait-objectivok és euryskopok Voigtländer és fajtól Braunschweigban.

A száraz kezeléshez: Frankforti emulsiós száraz lapok Werth E. & Co.-tól és pedig kétféle minőségben: a) rendkívül érzékenyek (momentplatten) és b) közönséges érzékenyséűek. Az alábbi árak mind a két fajra szólnak, de a megrendelésnél kiteendő, hogy mely fajta szükséges.

10 darab lap ára:

9×12	12×15	12×16	13×18	16×21	18×24	21×26	26×31 cm.
1.20	1.80	1.80	2.30	3.60	4.90	5.70	9.— frt.

100 db. egy alakú lap megrendelésénél 5% árelengedés. Az itt felsorolt alakokból 100 db. azonnal szállítatik, más alakúak pedig gyorsan elkészíttetnek. Az árak egyezkedés szerint; az elkészítés 8—14 nap alatt.

— Frankforti emulsió —

a lapok behuzásához $\frac{1}{4}$ klg. 3 frt. 80 kr. Biztos használati utasítás ingyen.

Megrendelhetők nálam a szaklapokban ismertetett újdonságok, készülékek és szerek.

Kimerítő képes árjegyzék kívánatra ingyen küldetik.

8—12